

Pred nadaljnjimi reformami

Pri te dni sklenjeni reorganizaciji Zveze komunistov Jugoslavije je bilo večkrat in po najvidnejših njenih predstavnikih poudarjeno, da pomenijo dosedanja sklepi šele začetek, ne pa konec reform v komunistični organizaciji in v vsem procesu demokratizacije jugoslovanskega partijskega in državnega življenja. Morda so nekateri, zlasti pri nas in v tujini sploh, pa tudi v Jugoslaviji sami vzeli ta zagotovila za fraze, izrečene tjavendan, v reorganizacijski vnemi in govorniškem zanosu. Vendar pa jih je treba vzeti resno, kajti v njih se kaže, kolikor moremo presoditi, resnična in globoka želja, da bi se jugoslovanska družba, za katero nosi ZKJ odgovornost, končno izvila iz svojih krčev oblikovanja in se usmerila v miren in organski razvoj, ki bi bil ravno zato, ker bi bil urejen in preiščel, tudi hitrejši in učinkovitejši, brez sunkov, v obliki kampanj, ki so doslej pretresali gospodarsko življenje, in brez birokratskih mitov, ki so otežkočali politično življenje.

Nam zunaj sicer ni konkretno znano, kakšne cilje imajo pred seboj voditelji jugoslovanske Zveze komunistov, ko poudarjajo, da pomenijo dosedanja reorganizacijski ukrepi le začetek, lahko pa si mislimo, da imajo v mislih tako splošno reorganizacijo komunistične organizacije in vsega jugoslovanskega življenja, ki bi dokončno zagotovila čimvečjo stopnjo demokratizacije, ki se jim zdi možna, in čimvečjo gospodarsko blaginjo. O tem so si zelo verjetno vsi edini. Možno pa je, da si še niso vsi edini, kako izvesti to reorganizacijo, kje začeti in kje končati in kaj naj bo njeno bistvo. Edvard Kardelj sam je v nekem svojem nedavnem govoru poudaril, da ni potrebno, da bi se morali komunisti v vsem strinjati, ker to je bila fikcija. Zato je pričakovati, da bo nadaljnja reorganizacija še predmet dolgih in poglobljenih razprav v ZKJ in v posameznih republiških komunističnih organizacijah.

Zunanjemu opazovalcu se zdi, da pri tem ne bi smeli pozabiti na reorganizacijo ureditve SFRJ kot take, ali bolje rečeno, na zagotovitev bolj sproščenih in avtonomnejših odnosov med narodi, ki jo sestavljajo. Eden izmed vzrokov, da je bila sedanja ureditev podvržena tolikim gospodarskim in tudi političnim preizkušnjam, kot je pokazala med drugim ravno zadeva z Rankovičem, je bil nedvomno v tem, da je bila doslej preveč ovirana gospodarska in politična pobuda posameznih jugoslovanskih narodov, ker se je zatikala v mogočno mrežo preveč birokratskih zveznih predpisov in centralističnih tendenc, katerih nosilec je bil, kot je bilo v zadnjem času tudi že mnogokrat poudarjeno, Ranković s svojimi sodelavci. Tudi nekateri ugledni predstavniki ZK Slovenije in slovenske skup-

(Nadaljevanje na 2. strani)

LJUDSTVO PRIČAKUJE DEJANJ

Tržaška javnost in zlasti tržaško delavstvo bi prav gotovo mogli mirneje in treznejše izreči svojo sodbo o sklepih, ki jih je v zvezi s preureditvijo celotne italijanske ladjedelske industrije sprejel konec prejšnjega tedna medministrski odbor za gospodarsko programiranje, če bi ti sklepi ne bili objavljeni prav na pragu tržaških občinskih in pokrajinskih volitev. Stališča in sodbe, o katerih te dni beremo v raznih listih ali jih slišimo na predvolilnih zborovanjih, so zato marsikaj pristranske, ker je jasno, da si vsakdo hoče iz tega vsekakor važnega vprašanja kovati politični kapital. To velja tako za vlade kot za opozicionalne stranke in nekaj podobnega bi lahko rekli tudi o delavskih sindikatih.

V soboto so v Trstu nastali izredno hudi neredi, kakršnih ne pomnimo že od leta 1953. Resnost in obsežnost neredov najboljše izhajata iz števila ljudi, ki jih je policija priprla (nad 400) — od katerih je bilo 89 zaprtih, kakih 250 pa se jih bo moralo zagovarjati pred sodiščem zaradi raznih prekrškov. Ranjenih je bilo skupno 79 oseb, med temi je 54 karabinjerov in policistov ter 25 civilistov. Na srečo so bili vsi laže poškodovani, razen dveh pripadnikov organov javne varnosti.

Kako je mogoče, da so mogli izzvati sklepi medministrskega odbora za gospodarsko programiranje, o katerih vlada in predstavniki strank leve sredine trdijo, da pomenijo prvi zares učinkovit ugrep za ozdravljenje tržaškega gospodarstva, pri delavcih in dobršnem delu javnosti tako ostro negativno reakcijo? Poleg že omenjenega volilnega ozračja in napetosti, ki je nastala po zaslugi levih opozicionalnih strank, je po našem mnenju treba iskati glavne vzroke za nered v zelo razčirjenem, rekli bi slošnem, nezamenu, ki pri tržaški javnosti upravičeno vlada do osrednjih riskih oblasti. Obiektivno je treba namreč priznati, da italijanska uprava od leta 1954 dalje ni sprejela nobenega učinkovitega ukrepa, ki bi omogočil, da bi se Trst dejansko vključil v splošno italijansko gospodarsko doseganje. Ves čas so padale samo velike obljube, ki na niso bile izpolnjene. Dejstvo je, da Trst v zadnjem desetletju gospodarsko in celo biološko nazaduje, saj je število njegovih prebivalstva naraslo v razdobju 1951 - 1961 le za nekaj deset tisoč ljudi, četudi se je v istem razdobju naselilo na Tržaškem na deset tisoč in deset tisoč istrskih prebivalcev.

V tej zvezi se samo spomnimo obilne gradnje 7. pomola krožne železnice dvojnega tira na železniški progi Trst-Benetke, avtoceste Trst-Benetke, rešitve vprašanja Pristaniške ustanove in izvedb vseh

drugih industrijskih ter trgovinskih pobud, ki bi morale Trst usposobiti, da bi lahko korakal v štrik z drugimi italijanskimi mesti in področji. Dogajalo pa se je in se še dogaja, da se iz tukajšnjih krajev izseljuje najboljša in najbolj sposobna delovna sila, ter si išče zaposlitve v ostalih pokrajinah Italije in v tujini. Končna bilanca povojne italijanske uprave prav gotovo ni pozitivna, zaradi česar so nastale in še nastajajo kočljive posledice, ki niso samo gospodarskega značaja.

Nič čudnega ni torej, če so v Trstu v soboto izbruhnili neredi, ki so zadobili tudi vse obsodbe vredno oblika, kot je bilo na primer opustošenje sedeža ACLI pri Sv. Jakobu. Mnogi Tržačani so se poleg tega čutili psihološko prizadeti, ko so zvedeli, da ladjedelnica Sv. Marka ne bo več gradila novih ladij.

Skušajmo sedaj kratko povzeti glavne točke načrta za Trst, o katerih je bilo govora na seji medministrskega odbora za gospodarsko programiranje. Te so: 1. ustanovitev na žveljskem industrijskem področju tovarne za izdelovanje Dieslovih motorjev. Tovarno bi zgradili s kapitalom IRI — FIAT ter s pomočjo drugih državnih finančnih ukrepov. V tem podjetju bi dobilo zaposlitev kakih 2.200 delavcev in nameščencev; 2. nove investicije za moderniziranje in okrepitev ladjedelnice v Tržiču, kjer bodo gradili tovarne in potniške ladje. Skupna proizvodnja te ladjedelnice bi morala presegati proizvodnjo vseh dosedanjih ladjedelskih obratov v Trstu in Tržiču. V ta namen bi zgradili pomol in dok, ki sta potrebna za ladje z več kot 250 tisoč ton nosilnosti; 3. ustanovitev nove družbe »Arzenal-Sv. Marko«, ki bi se ukvarjala s popravili ladij. V tej zvezi so predvidene investicije za gradnjo velikega doka, ki bo lahko sprejemal petrolejske ladje tudi z več kot 200 tisoč ton nosilnosti. V tem okviru je predvidena tudi gradnja naprav za razplinjevanje ladij, za kar je določeno področje bivše ladjedelnice Sv. Roka v Miljah. Ta dejavnost je gotovo v zvezi s potrebami naftovoda Trst-Ingolstadt; 4. ohrani se dejavnost v Delavnicih za mostove in žerjave; 5. razširjenje dejavnosti v drugih industrijskih podjetjih, zlasti pa v škedenjski železarni in drugih podjetjih z državno udeležbo; 6. Trst je tudi določen za glavni sedež ravnateljstva nove enotne družbe »Italcantieri« za vso italijansko ladjedelsko industrijo.

Ustanova IRI se tudi obvezuje, da bo proučila možnost, da postane članica nove deželne finančne družbe »Giulia«, ki bo skrbelo za nove industrijske pobude.

(Nadaljevanje na 9. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 16. oktobra, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojano; 10.15 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Petnajstletni kapitan«. Napisal Jules Verne, prevod Janeza Gradišnika, dramaturg Jaško Lukeš. Tretji del; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Odmevi tedna v naši deželi; 15.00 S pesmijo naokrog; 15.30 Ivan Pregelj: »Tolminci« (10) »Čudna velika noč«, v priredbi Martina Jevnikarja. Igra RO., režira Jože Peterlin; 17.15 Obisk v diskoteki; 18.00 Koncert v miniaturi; 18.25 Glasba za dobro voljo; 19.15 Nedeljski vestnik. Urednik: Ernest Zupančič; 20.30 Iz slovenske folklore: Rado Bednarik: »Pratika za drugo polovico oktobra«; 21.00 Kromatična fantazija; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Sto let komorne glasbe v Furlaniji; 22.45 Antologija jazza.

• PONEDELJEK, 17. oktobra, ob: 12.15 Brali smo za vas; 12.30 Za vsakogar nekaj; 13.30 Priljubljene melodije; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Konvencije slovenske književnosti: Vinko Beličič: »Intimcertin za klavir in ork.«; 19.15 Poglavlja iz zgodni liriki Josip Murn Aleksandrovič; 19.30 Zaploskajmo Fredu Bongustu, Eddieju Calvertu in Francoise Hardy; 20.35 Italijanski pentagram; 21.00 Sodobne črtice in novele: Stanko Janežič: »Otok življenja in smrti«; 21.30 V plesnem ritmu; 22.30 Slovenske skladbe za violino in klavir.

• TOREK 18. oktobra, ob: 12.00 Iz slovenske folklo-re: Rado Bednarik: »Pratika za drugo polovico oktobra«; 13.30 Glasba na železih; 17.20 Glasba za vaš transistor 18.30 Iz niza javnih koncertov Radia Trst v sezoni 1965-66. Violinisti Eddy Perpich, pri klaviru Lucia Passaglia; 18.55 Za vedro razpoloženje; 19.15 Plošče za vas, quiz oddaja — pripravlja Danilo Lovrečič; 20.30 Purcell: »Didona in Eneja«, opera v treh dejanjih; 21.55 Motivi, ki vam ugajajo; 22.45 Črni cvet, jazzovska revija.

• SREDA, 19. oktobra, ob: 12.15 Pomerek s poslušavkami — pripravlja Mara Kalan; 13.30 Glasba iz filmov in revij; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Dimitrij Sostakovič: Kvintet, op. 57, za klavir in godala; 19.15 Hipijena in zdravje — pripravlja dr. Rafko Dolhar; 19.30 »Publio Carniel« iz Trsta, vodi Lucio Gaigliardi; 20.35 Simfonični koncert, V odmoru (približno ob 21.15) Iz pesniških gajev: »Salvatore Quasimodo v prevodu Cirila Zlobca«, ocena prof. Josipa Tavčarja; 21.55 Solisti lahke glasbe.

• ČETRTEK 20. oktobra, ob: 12.15 Znanost in tehnika; 13.30 Glasba na železih; 17.20 Glasba za vaš transistor; 18.30 Franco Alfano: Klasična simfonija; 19.05 Pisani balončki radijski tehnik za najmlajše. Pripravila Krasulja Simoniti; 19.35 Plošče, ki so mladim všeč; 20.35 »Alkestis«, drama, napisal Evripid, prevedel Anton Sovrè, Igra RO., režira Jože Peterlin; 22.35 Slovenski solisti; 23.00 Glasba za lahko noč.

• PETEK, 21. oktobra, ob: 12.15 Med tržnimi stoinicami — pripravlja prof. Tone Penko; 13.30 Glasbeno potovanje okoli sveta; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Iz slovenskega glasbenega življenja v preteklih stoletjih, pripravlja Dražotin Cvetko; 18.50 Skladbe davnih dob; 19.15 Vatikanski muzeji: Milko Bambič: »Sikstinska kapelica«; 19.30 Najnovejši uspehi; 20.30 Gospodarstvo in delo. Urednik: Fojdij Vrščaj; 21.00 Koncert operne glasbe; 22.00 Zvočna paleta.

• SOBOTA 22. oktobra, ob: 12.15 Tržniške ulice in trgi; 13.30 Glasba na železih; 15.00 Glasbena oddaja za mladino, pripravlja Dušan Jakomin; 16.00 Volan. Oddaja za avtomobiliste; 17.20 Skala in ladja, komentarji o dogodkih na koncertu in v jubilejnem letu; 17.30 Razkuštrane pesmi; 18.30 Panorama jazz, pripravlja Sergio Pontaleoni; 19.00 Pojeta Catherine Spaak in Gianni Morandi; 19.15 Družinski obzorik: »Otroci ediniki« — ureja prof. Ivan Theuerseh; 19.30 Nastopi zabavnih ansamblov na Radiu Trst; 20.00 Športna tribuna. Urednik: Bojan Pavletič; 20.35 Teden v Italiji; 20.45 Oktet »Planinka« iz Gorice; 21.00 »Prazna hiša«, veseligrva v enem dejanju, napisal Giovanni Giraud, prevedel Saša Martelanc. Igra RO., režira Stana Kopitar; 21.40 Vabilo na ples; 22.40 Večerni ples.

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Avstrijsko sodelovanje pri pobijanju terorizma

Avstrijska vlada je v ponedeljek prvič pokazala, da hoče dejansko sodelovati pri zatiranju terorizma na Južnem Tirolskem.

V ponedeljek so avstrijski orožniki zasčili na meji pri Ober Gurgelu mladeniča Alojza Rainerja iz Bocna. Prijeli so ga, ko je hotel prestopiti mejo v Italijo. Pri njem so našli strojno puško z naboji ter razstrelivo z vžigalno vrstico. Odpeljali so ga v inšbruške zapore pod obtožbo prepovedane nošnje orožja. Orožniki preiskujejo, ali ni Rainer član kake nemške teroristične organizacije.

Ugotovili so, da je on brat Friderika Rainerja, ki je položil pred dvema letoma razstrelivni naboj pri kostišču blizu prelaza Resia. Pri poskušanem atentatu je pa tudi njega samega razneslo.

DRUGI »ZELENI NACRT« ODOBREN

Italijanska poslanska zbornica je te dni z 289 glasovi proti 142 odobrila drugi zeleni nacrt za razvoj kmetijstva. Zanj so glasovali krščanski demokrati, socialni demokrati, socialisti, republikanci, liberalci, monarhisti in misovci, proti njemu pa komunisti in proletarski socialisti.

Po omenjenem zakonu bo država v petletju 1966-1970 nakazala za razvoj kmetijstva v obliki prispevkov in posojil 900 milijard lir.

KPI proti kitajski politiki

Italijanska komunistična partija je imela zadnji čas nekaj težav s »Kitajci« v lastnih vrstah, zlasti na jugu Italije. Sicer je res, da je šlo — in še gre — najbrž za boje med posameznimi lokalnimi frakcijami in »rasi«, ki bi v svojih lokalnih »loviščih« vsi radi igrali leve, torej za uveljavljanje osebnih ambicij, vendar pa je ta stvar vodstvu partije le nadležna. Že zaradi tega, ker vzbuja v nasprotnih političnih taborih škodoželjne komentarje. Lahko pa postane zadeva s časom še bolj mučna, če bi se našel kak sposobnejši voditelj »Kitajcev« in prebrisan demagog, ki bi začel pritegovati večje množice partijcev k svoji »kitajski« zastavi.

Spričo tega ni čudno, da je sekretar KPI, Luigi Longo, te dni ostro napadel kitajsko politiko in jo označil za »bankrotsko«. Rekel je, da je ravno ta bankrotska politika v zadnjih letih prisilila kitajske voditelje, da so sprožili nekak alarm v obliki »kulturne revolucije«. S tem bi radi obravili porazne neuspehe svoje politike nasprotovanja mirnemu sožitju v svetu in

CARINA NA PRALNIKE NE BO POVIŠANA

Kot poroča tisk v Sloveniji, je carinarnica v Ljubljani zagotovila, da ne bodo povišali carine na pralnike. Sodijo, da je govorice o povišanju carine na pralnike razširil kdo, ki želi prodati odvečne stroje.

Avgusta je šlo skozi blok pri Fernetičih 2.037 pralnih strojev, septembra pa 2.678.

TEDENSKI KOLEDARČEK

16. oktobra, nedelja: Jadviga, Hotimir
17. oktobra, ponedeljek: Mira, Hedvika
18. oktobra, torek: Luka, Vojmir
19. oktobra, sredo: Etbin, Inko
20. oktobra, četrtek: Felicijan, Vanda
21. oktobra, petek: Urška, Tugomer
22. oktobra, sobota: Zorislava, Vera

Odločni nastop avstrijske varnostne službe je menda prisilil štiri neznane teroriste iz Bistriške doline, da so notranjemu ministrstvu ponudili svojo predajo pod pogojem, da jih ne izroče Italiji. Po pisanju dunajskega dnevnika »Abend Express« so to takozvani »štirje apostoli«, ki vodijo najbolj odločno teroristično skupino.

INDUSTRIJSKO SODELOVANJE MED ITALIJO IN JUGOSLAVIJO

V Ljubljani je bila pripravljana seja za drugo zasedanje italijansko-jugoslovanskega odbora za industrijsko in tehnično sodelovanje.

Preučili so predloge za industrijsko sodelovanje ter so si izmenjali misli o možnih poslih. Sklenili so, da bodo v kratkem ustanovili komisije za tehnični sektor, za papir in celulozo ter za rude in kovine. Povečali bodo tehnično-znanstveno sodelovanje v raznih proizvodnih panogah, zlasti za papir in celulozo ter za živilske konzerve.

Italijansko-jugoslovanski odbor za industrijsko in tehnično sodelovanje se bo v prvi tretjini novembra sestal v Rimu. Zasedanje bosta vodila ministra za zunanjo trgovino obeh držav, Tolloy in Džuverović.

preveč ambiciozne notranje »skoke«. Rekel je, da skuša »rdeča garda«, po večini dijaštvo, odriniti pravo partijo in upravne ter politične organe. V zvezi s tem pa se krepi tudi vloga vojske.

Pred nadaljnjimi reformami

(Nadaljevanje s 1. strani)

ščine, kot npr. Janez Hočevar, predsednik organizacijsko-političnega zbora skupščine SR Slovenije, so zadnje mesece v tisku opozorili na problem pretesne zvezne zakonodaje, ki ne dopušča republikim zakonodajnim telesom možnosti, da bi avtonomno izdajala zakone, ki bi bolj odgovarjali prvim gospodarskim in drugim potrebam v posameznih republikah, posebno v Sloveniji.

Z Rankovičevim odstavitvijo in izključitvijo iz ZKJ je bila odstranjena glavna ovira za tako sprostitvev in demokratizacijo tudi na sektorju mednacionalnih odnosov v Jugoslaviji in je dana možnost, da jugoslovanski narodni resnično zaživijo avtonomno življenje v okviru enotnega družbenega sistema — socializma. Ni pa nujno, da bi se moral socializem istiti s centralizmom in s formalno, birokratsko pojmovano enotnostjo, ki je v resnici smrt vsake prave pobude od spodaj, iz ljudstva in s strani posameznih republik. Zato je pričakovati, da bo nanovo ustanovljena komisija za mednacionalne odnose v okviru novega vodstva ZKJ ta problem natančno in vsestransko preučila in dala pobudo in predlog za njegovo temeljito rešitev, s čimer bo odstranjena velika ovira pri razvoju celotne jugoslovanske socialistične družbe, sproščene pa bodo ustvarjalne energije in pobude, ki se bodo izkazale — o tem smo prepričani (in ne samo mi) — kot mogočna sila zagona v smeri splošnega napredka, tako na gospodarskem, kulturnem in socialnem kot na političnem in duhovnem področju.

TRANZITNI PROMET V KOPRSKEM PRISTANU NARAŠČA

Podjetje koprškega pristana je imelo letos do 29. septembra že nad 622.000 ton prometa.

Tranzitnega prometa je bilo v prvih devetih mesecih preko 195 tisoč ton ter se je pristaniški promet s tem že približal celotnemu lanskemu tranzitu. Ta je znašal 207 tisoč ton.

LETALSKA ZVEZA RONKE-RIM

S 1. novembrom bodo uvedli neposredno letalsko zvezo med Ronkami in Rimom. Iz Ronk bo letalo odpeljalo ob 7.25 ter bo prišlo v Rim ob 9. uri. Iz Rima bo odletelo ob 20.35 uri ter bo pristalo v Ronkah ob 22.15.

Za zvezo bodo uporabili letala »F-27« nizozemske izdelave, v katerih je prostora za 44 potnikov.

V FRANCIJI NE

Francoska vlada je dala vedeti znanemu britanskemu filozofu in pacifističnemu propagandistu Bertrandu Russellu, da ne bo dovolila, da bi njegovo tako imenovano sodišče, ki naj bi sodilo — seveda zasebno in samo iz propagandnih razlogov, — predsednika Johnsona kot vojnega zločinca zaradi vojne v Vietnamu, zasedalo na francoskem ozemlju. To mu je dala francoska vlada vedeti po odgovornih osebah, kot je naznanila.

Bertrand Russell je sicer že zelo star, vendar je ravno zdaj v visoki starosti postal zelo aktiven kot pacifist za vsako ceno.

Russell zdaj upa, da bo lahko zasedalo njegovo sodišče v Stockholmu ali v Helsinkiju.

RAZJASNITEV MED VZHODOM IN ZAHODOM?

Zadnje dni je obletelo svet nekaj novic, ki so bile sprejete pri ogromni večini ljudi z olajšanjem. Tako novica o dolgem in odkritem razgovoru med ameriškim predsednikom Johnsonom in sovjetskim zunanjim ministrom Gromikom o najaktualnejših svetovnih problemih. Pa tudi novica, da so začele Združene države konkretno dokazovati svojo željo za pomiritev med Vzhodom in Zahodom, med drugim s konferenco, ki se bo začela 20. oktobra v Bonnu med Združenimi državami, Nemčijo in Veliko Britanijo. To bo takoimenovana »angleško-nemško-ameriška konferenca o Severnoatlantski zvezi«. Kljub njenemu bojevitemu nazivu pa bo glavni namen konference baje v tem, da naj bi prilagodila obrambne načrte in vojaške kontingente Severnoatlantske zveze novemu evropskemu položaju in tehničnemu razvoju, kar pomeni, da bodo vojaški kontingenti zmanjšani. To omogoča delno tehnični napredek, zaradi katerega lahko stroji in aparati nadomeščajo vojake, delno pa novi, manj grozeči evropski položaj.

ODPRAVLJENE OMEJITVE

Nadaljnji pomirljivi ukrep je sprejel v sredo ameriški minister za trgovino, ko je razveljavil prepoved o izvozu približno 400 ameriških izdelkov v vzhodnoevropske in nekatere azijske države. Seznam teh izdelkov obsega med drugim precej kemikalij, tekstilij in zdravil. Doslej je bilo prepovedano izvažati te izdelke na Vzhod, ker bi lahko služili tudi v vojaške potrebe. Dejstvo, da je bila zdaj ta prepoved odpravljena, je nedvomno pomemben dokaz za izboljšanje ozračja med Vzhodom in Zahodom,

s čimer se je vojna nevarnost oddaljila, vsaj kar zadeva možnost kakega spopada med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami.

K temu razvoju je nedvomno prispevala cela vrsta pozitivnih pojavov v mednarodnih odnosih, od turizma in trgovine (znano je, da je Sovjetska zveza velik kupec ameriškega žita) do političnih dogodkov, med katerimi je gotovo na prvem mestu razvoj odnosov med Sovjetsko zvezo in Kitajsko. Prav zadnje dni se je zvedelo, da pišejo takoimenovani »rdeči gardisti« po zidovih kitajskih mest in na svoje transparente gesla: »Sovjetska zveza je glavni sovražnik Kitajske!« To je sicer fraza, ena od tilih v izrazoslovju »rdečih gardistov«, vendar pa ni mogoče dvomiti o tem, da razkriva pravo razpoloženje teh kitajskih mladinskih mas do Rusije.

KITAJSKA ŽELJA PO OSVAJANJU

Kljub pridevniku »rdeči« predstavljajo te mase mladih »gardistov« v resnici najbolj gluhi in vase zaverovani kitajski nacionalizem. Marksistična frazeologija mu daje le površen preplek neke internacionalnosti in naprednosti. V resnici se skriva za njim strastna želja po osvajanju, po uničevanju »sovražnikov«. Doslej je bil bes teh fanatičnih množic usmerjen proti Združenim državam. Toda te so daleč in za povprečnega mladega Kitajca v bistvu nekaj abstraktnega. O Ameriki si ne more ustvariti nobene prave predstave. Toda Sovjetska zveza je blizu. Z Rusijo je imela Kitajska že več spopadov. Rusija vlada že sto let in

(Nadaljevanje na 9. strani)

12 Pokristjanjenje Slovencev N. II.

Ker se zdi, da so ta krajevna imena največkrat brez vsake zveze z lokalnimi zemljepisnimi razmerami in da beseda Sönder ali Süder nikakor ne pomeni vedno južne strani — saj ležijo taki kraji npr. na severni strani določenih zalivov ali otokov in je imen, ki se začinjajo z Nord, neprimerno manj — lahko sklepamo, da so pomenila zares slovenske naselbine. Za večjo verjetnost domneve, da so se Slovenci selili s severa na jug, najdemo presenetljivo potrdilo čisto na severnem koncu polotoka, onstran širokega Limfjorda. Pokrajina na konici polotoka nosi namreč ime — Vendsyssel (Vendski okraj), Izpadel je (verjetno s časom) zlog Sol. V tej pokrajini leži tudi nekaj krajev, ki jih je možno spraviti v zvezo z besedo Solvende ali Solvendsk: Sindal, Sönderkov, Saltum (Solvendum?), Lönstrup itd.

Vendsyssel je že sedma »Slovenija«, ki smo jo tako odkrili po sledovih selitve slovenskega naroda. Skoraj gotovo pa je, da tudi ta ni pradamovina Slovencev, ampak je pomenila le eno izmed postaj na njihovi poti na jug, najbolj verjetno le oporišče na Jütlandskem polotoku, kjer so se izkrcavali iz svojih ladij, ki so priplule s severa, od obal Skandinavskega polotoka. Sever Jütlandskega polotoka pa je bil poseljen po Jütih ali Jydih, po katerem je dobil tudi ves polotok ime. Slovenci so se torej le za malo časa ustavili na severu polotoka, toliko, da so pustili spomin nase v določeni pokrajini in v nekaterih krajih. Zaenkrat seveda ni mogoče reči, če so si osvojili tisto pokrajino

s silo, ali so jim jo Jüti »prostovoljno« odstopili. Verjetnejše pa je vsekakor prvo, glede na izročila o najstarejši danski zgodovini, ki pravijo, da so prihajali osvajaški Vikingi s severa, s Skandinavskega polotoka, in so si povrgli vso Dansko ter jo v poznejših časih tudi organizirali v državo. Slovenci pa so bili le eden izmed teh vikinških valov, najbrž eden najbolj zgodnjih, ki je kmalu odpljusnil naprej proti jugu.

Vendsyssel — konica Jütlandskega polotoka — kaže proti severu, proti južni Norveški. In po mnogih etnografskih in jezikovnih elementih, ki povezujejo še danes Slovence in Norvežane (npr. kozolec, smuči in isti izraz zanje, klopotec, kot se zdi, isti izrazi za živinorejo in poljedelstvo), smo Slovenci res zelo sorodni temu narodu. Ta sorodnost občutja in značaja se instinktivno kaže tudi v izredni priljubljenosti norveških pisateljev pri Slovencih. Številni norveški pisatelji so bili in so še pri Slovencih enako priljubljeni, če ne še bolj, kot domači pisatelji, in to gotovo ni slučaj, ampak se izraža v tem duhovna sorodnost obeh narodov, katero je pripisati predvsem istemu izvoru.

Po vsem tem se da sklepati, da so prišli Slovenci naravnost s Skandinavskega polotoka in da je bil tudi Schleswig le njihova časna domovina, ena izmed bolj ali manj dolgotrajnih postaj pri njihovem iskanju nove, trajne domovine, nekake obljubljene dežele.

Iskanje prvotne slovenske domovine v Skandinaviji seveda ne bo lahko. To bo stvar

dolgotrajnih etimoloških, etnografskih in arheoloških raziskav. Značilno pa je, kot smo že omenili, da najdemo izraz Solvende (Solund) pred ustjem fjorda Sogne in da se zdi tudi ime fjorda samega — Sogne — v sorodu z besedo Solvende. Mnogo elementov bi dalo sklepati, da je bila prvotna domovina Slovencev južna Norveška, najbrž s Telemarkom vred, kjer je domovina norveškega smučarstva. Nobenega dvoma namreč ne more biti, da so prinesli Slovenci smuči pri selitvi že s seboj iz Skandinavije, četudi so se ohranile, kot kaže, le na Blokah (o njih je pisal že Valvasor v svojem delu »Die Ehre des Herzogtums Krain«). Slovenski izraz za smučarje je namreč še pristno skandinavski, le da je morda še starejši kakor izraz ski (izg. ši), ki ga uporabljajo danes Norvežani. Slovenski izraz »smučar« pa gotovo ni nič drugega kakor prvotni norveški izraz smutt-ski (izg. smütt-ši). Norveški glagol smutt ali smulte pomeni točno isto kot slovenski glagol smučniti ali smučati se, drseti (po čem). Dobešedno pomeni torej izraz »smutt-ski« deski za smukanje ali smučavni deski. V poštev pa prihaja tudi skandinavska beseda smug (steza, tihotapiti se, smukniti).

Zelo čudno bi bilo, če bi bile nastale smuči v skoraj enaki obliki (široke in kratke, s poganjanjem na eno palico) tako v norveškem Telemarku kot na slovenskih Blokah, a še bolj čudno bi bilo, če bi jim bili dali v obeh deželah isto ime, čisto neodvisno eni od drugih. Ker pa je zelo verjetno, da se Slovenci niso zanimali za smučarje v Schleswigu ali v Mecklenburgu, kjer je visok najvišji hrib le kakih 100 metrov in je snega na

(Nadaljevanje na 8. strani)

S Tržaškega

Slovenska skupnost o tržaškem gospodarstvu

Tajništvo Slovenske skupnosti je preučilo položaj ladjedelniške industrije v Trstu in sprejelo sledečo resolucijo:

»Slovenska skupnost ugotavlja, da sta preureditev in modernizacija italijanskih ladjedelnic potrebni, ker bodo le tako gospodarsko in tehnično rentabilne ter konkurenčno sposobne.

Slovenska skupnost pa obžaluje združitev ladjedelnice Sv. Marka s Tržaškim arzenalom,

DEŽELNI SVET O RIMSKIH UKREPIH

Deželni svet je v sredo obširno razpravljal o vprašanju preureditve tukajšnje ladjedelne industrije, zlasti v zvezi z ukrepi, ki jih je za Trst in njegovo ozemlje sprejel medministrski odbor za gospodarsko programiranje. Predsednik Berzanti in predstavniki strank leve sredine (KD, PSI in PSDI) so omenjene ukrepe pozitivno ocenili, ker po njihovem mnenju zagotavljajo zvišanje ravni zaposlitve in hkrati omogočajo povečanje industrijskega potenciala. Poudarili so tudi važnost, da je bil Trst določen za glavni sedež novega enotnega ladjedelnega podjetja.

Predstavniki opozicionalnih strank so v glavnem vsi zavračali optimizem vladne večine in soglašali, da zadnji ukrepi ne bodo zadostno zaščitili koristi Trsta.

Svetovalec Slov. skupnosti dr. Škerk je v svojem govoru poudaril, da je bilo tukajšnje ljudstvo delno razočarano v svojem pričakovanju, saj je ugotovilo, da ukrepi ne govorijo o ohranitvi in modernizaciji ladjedelnice Sv. Marka, na katero so Tržačani ne samo čustveno povezani, temveč predstavlja zanje vprašanje življenjske važnosti. Nove pobude bodo gotovo imele svoj vpliv — je nadaljeval slovenski zastopnik — vendar je glede na dosedanjo prakso velika previdnost zelo na mestu. Nekatero točko v poročilu medministrskega odbora zahtevajo globljo proučitev in obrazložitev. V tej zvezi je svetovalec omenil vprašanje turbin, ki jih bodo izdelovali v Genovi, in vprašanje centra za pomorsko tehniko (CENTENA), ki bo prav tako v Genovi. Zavzel se je zlasti za tistih 72 podjetij s približno 2800 delavci, ki so delali po naročilih tržaških ladjedelnic in ki jim je treba vsekakor zagotoviti nadaljnji obstanek. Zato je pozval deželne organe, naj poskrbijo za nove investicije, ki naj služijo k ojačenju tukajšnjega gospodarskega potenciala. Glede na demonstracije pa je zaželel ranjenim delavcem čimprejšnjo okrevanje, aretirancem pa da bi se čimprej vrnili k svojim družinam.

DAVČNI NASVETI ZA KMETE

Kmečka zveza in Zveza malih posestnikov sporočata, da sta na razpolago za pojasnila glede davkov na zemljišča, katera so kmetje prodali v zadnjih letih.

Kmetje v tržaški okolici — pravi sporočilo obeh organizacij — so pričeli prejemat obvestila o odmeri občinskega davka na gradbena zemljišča, a so davki pretirani, na podlagi napačne presoje, da se je vrednost zemljišč v tržaški okolici v desetih letih povečala za tridesetkrat.

ki pomeni boleči prelom s stoletno tradicijo tržaškega ladjedelništva, in izreka bojazen, da novi ukrepi, ki jih je sprejel Ministrski odbor za gospodarsko načrtovanje v Rimu (CIPE), ne bodo odtehtali neprecenljive izgube, ki jo bo utrpel Trst z ukinitvijo ladjedelnice Sv. Marka, dasi priznava tržaškim političnim in sindikalnim zastopnikom, da so se v zadnjem trenutku trudili za preprečitev še hujše izgube.

Zato Slovenska skupnost razume in odobrava splošen protest in ogorčenost tržaškega prebivalstva, v kolikor se ni izrodil v vandalizem.

Slovenska skupnost je prepričana, da izraža splošno mnenje, če postavi zahtevo po dopolnitvi sprejetih ukrepov, ki naj zagotovijo Trstu nadaljevanje njegove ladjedelniške tradicije, polno zaposlitve, neobhodno potrebno izboljšanje pristaniških naprav, ustvaritev vseh pogojev za povečanje tržaškega pomorstva ter perspektiv za bodoči razvoj vseh tistih delavnosti, ki so povezane s Trstom kot pomorskim mestom.

Ker Slovenska skupnost druži in predstavlja tržaške Slovence, je posebno zaskrbljena za nadaljnji obstoj tistih malih industrijskih in obrtniških podjetij, ki delajo za ladjedelnice in zaposlujejo precej Slovencev. Prav tako opozarja, naj v novo ustanovljena podjetja ne kličejo uradnikov in delavcev od drugod, ampak naj nastavijo domačine in dajo kruh domači delavski ter študirani mladini, da bodo lahko Tržačani ostali doma. Vse pristojne in odgovorne ljudi tudi poziva, naj se z vsemi silami zavzemajo, da bodo obveznosti in obljube, ki jih vsebuje poročilo CIPE, izpolnjene v rokih, ki jih je treba točno določiti.

Tajništvo slovenske skupnosti

—•—

Opčine:

NOVA STAVBA HRANILNICE IN NOVA PROSVETNA DVORANA

V prvi razred slovenske osnovne šole na Opčinah se je letos vpisalo 14 otrok, od tega 11 fantov in samo tri deklince. Glede na število Slovencev na Opčinah je to seveda še premalo, četudi je naša šola še polnokrvna. Toda precej staršev je takih, da mislijo, da bodo svojim otrokom bolje postlali za življenje, če jih pošljejo v šole drugega učnega jezika. V resnici bodo napravili iz svojih otrok polovičarje — polovičarje v vsakem smislu, tako narodnostno kot po značaju, pa tudi po znanju, ker le iz materinega jezika organsko raste tudi pravo in globoko znanje. Noben polovičar še ni daleč prispel v tujem svetu, niti v znanosti niti kje drugje. Uspel je kvečjemu kot kramar, če je prodajal poleg svoje krame tudi svojo narodno zavest in vest.

Poleg Marijanišča je zrastle zadnji čas iz tal nova večja stavba, ki bo postala sedež tukajšnje slovenske hranilnice in posojilnice. V njej bo tudi stanovanje za enega uslužbenca. Napreduje tudi gradnja nove prosvetne dvorane Marijanišča. Upamo, da bo kmalu postala prijeten dom in torišče udeleževanja naši mladini ter prijeten kraj kulturnih užitkov odraslim.

VAŽNO IMENOVANJE - SKOFIJSKI VIKAR ZA ZADEVE SLOVENSkih VERNIKOV

V skladu s sklepi koncila Vatikana II. je tržaški škof mgrs. Santin te dni imenoval škofijskega vikarja za zadeve slovenskih vernikov v tržaški škofiji. Za izvrševanje te važne funkcije je bil določen mgrs. dr. Lojze Škerlj, kanonik tržaškega kapitlja.

Škofijskemu vikarju za zadeve slovenskih vernikov iskreno čestitamo in mu želimo mnogo uspehov pri izvrševanju važne in odgovorne naloge. O njegovem imenovanju so pisali tudi veliki italijanski dnevnik ter poudarili, da gre za prvi tovrstni ukrep v Italiji.

PREHODI PREKO TRŽAŠKIH BLOKOV

Kljub upadanju turistične sezone so na tržaških mejnih prehodih zabeležili v septembru skoraj štiri milijone prehodnikov. S potnimi listi je šlo v obeh smereh preko meje okrog 2,343.000 ljudi in s prepustnicami 1,603.000.

Na Goriškem so septembra zabeležili okrog 661 tisoč prehodov, od tega 380 tisoč s potnimi listi ter 281 tisoč s prepustnicami in dvolastniškimi izkaznicami.

Vidi se, da se zlasti italijanski državljani poslužujejo tudi za mali obmejni prehod vedno bolj potnih listov, ker so bolj praktični v valutnem oziru in so možni tudi večkratni dnevni prehodi. V bližnji bodočnosti bodo imeli tudi jugoslovanski državljani podobne možnosti. Prav zaradi teh novih oblik prehodov se bo povečal tudi maloobmejni gospodarski promet, ki je sredi poletja nekoliko upadel.

Beneška Slovenija

Kozica:

ZASLUŽEN DUHOVNIK

Zopet je zmanjkal iz vrst naših duhovnih pastirjev odličan mož, ki je deloval v Trinkovem duhu med našim ljudstvom.

V nedeljo, 9. oktobra, je umrl v čedajski bolnišnici č. g. Jožef Chiacig. Ze 10 let je župnikoval v naši fari Kozici pri Sent Lenartu. Z modrim nastopom in bodrilno besedo si je pridobil srca vseh vernikov.

V torek, 11. t. m., smo spremljali blagopokojnega župnika na pokopališče pri Sv. Lenartu. Tam čaka vstajenja blizu groba svojega brata mons. dr. Boža Kjačiča, bivšega kanonika v Gorici.

Za vsa dobra dela naj milostljivi Bog obilno poplača našemu pokojnemu župniku!

Sent Lenart:

NOVI ŽUPNIK

Naša fara je po odhodu gospoda Kračine na drugo službeno mesto čakala nekaj časa na novega župnika. Faranom se je izpolnila želja, da je bil imenovan za naslednika č. g. Adolf Dorbolo, o katerem vemo, da bo deloval v dobro svojih župljanov v duhu novih koncilskih predpisov in po smernicah svojega prednika.

Slovesno ustoličenje novega župnika je bilo na rožnovensko nedeljo 2. oktobra. Č. g. Dorbolo je domačin iz Laz in je že nekaj časa opravljal pri nas kaplansko službo in nas zato novi župnik že pozna. Predstavitve in obred umeščanja je opravil č. g. kanonik Peter Hvalica iz Dolenjega Brnasa.

Novemu dušnemu pastirju kličejo vsi farani, naj bi bil zadovoljen z nami, in naj bi ga Bog ohranil dolgo let pri nas!

VODOPIVČEVA PROSLAVA

V nedeljo, 9. oktobra, se je zbrala na trgu pred kronberško cerkvijo izredno velika množica, okrog 3000 ljudi k svečanosti za skladatelja Vinka Vodopivca. Med mnogimi kulturnimi in političnimi delavci smo opazili tudi pisatelja Bevka in bivšega poslanca dr. Besednjaka.

Za našo kulturno zgodovino silno delavni klub nekdanjih goriških študentov je postavil, kakor lani Andreju Gaberščku in dr. Gregorčiču, spominsko ploščo tudi drugemu našemu goriškemu slavčku, župniku Vinku Vodopivcu.

To pa ni le spominska plošča, marveč že kar spomenik, ki stoji na oglu župnijskega vrta pred cerkvijo. Preprosti spomenik, a v Plečnikovem slogu, po načrtu arhitekta Kraigerja, nosi ploščo z napisom »Tu je snoval — in note tkal — ljudski skladatelj — župnik — Vinko Vodopivec.« Slavje se je začelo po 14. uri v najlepšem vremenu. Predsednik pripravljalnega odbora France Gorkič je na lepo okrašenem prostoru začel slovesnost z orisom dela za postavitev spomenika, zahvalil se je vsem darovalcem in je pozdravil navzoče predstavnike ter vse častilce naše pesmi in skladatelja Vinka.

Predsednik domačega zbora je nado odkril spominsko ploščo, nakar je prof. Bednarik, prijatelj pokojnega Vodopivca in poznavalec njegovega snovanja, orisal skladateljev lik, delo in pomen njegove pesmi v najrazburkanejših časih primorskega ljudstva. Sledili so krajsi prisrčni pozdravi domačina Mira Pavlina, predstavnika občinskega kulturnega sveta Janka Smoleta ter Avgusta Pertota, zastopnika Slovenske filharmonije in Društva slovenskih skladateljev, ki je položil tudi venec pred spomenik. Vence je položilo tudi prosvetno pevsko društvo »Briški grič« iz Števerjana in »Srečko Kosovel« iz Ronk. Vrstili so se še pozdravi Prosvetne zveze iz Gorice in nekdanjega akademskega pevskega zbora »Vinko Vodopivec« iz Ljubljane. Vmes so se vpletale posrečene deklamacije.

Na vrsti je bil potem drugi del slovesnosti z nastopi številnih pevskega zborov, ki so navdušeno peli Vodopivčeve skladbe.

Spretno in s humorjem jih je predstavljal pesnik Ludvik Zorzut. Nastopili so zbori iz Kronberka, Vrtojbe, Mirna, Avč, iz Nove Gorice, Dornberga-Branika. Z naše strani pa »Kras« iz Dola-Poljan pod vodstvom P. Komelove, »S. Kosovel« iz Ronk in »Mirko Filej« iz Gorice z dirigentom Klanjščekom. Množica in pevci so se zlili v eno ob zvočnih Vinkovih melodijah, zlasti ko je iz vseh grl zaorila mogočna »Pobratimija«.

Ob koncu slavja in pevskega koncerta so si udeleženci ogledali Vodopivčevo delovno sobo, ki je spremenjena v muzej.

Vsi so se pa razhajali z zadoščenjem in besedo, da je bil to res »tabor slovenske pesmi.«

KAJ BO S SAFOGOM?

Nove smernice medministrskega odbora za gospodarsko načrtovanje bodo imele svoj odmev tudi pri goriških tovarniških podjetjih.

Goriška livarna SAFOG, ki se je še pred nekaj leti zavidljivo razvijala, danes polagoma hira. Nevarnost obstoja, da se bo po novih načrtih za osredotočenje železo-mehanične dejavnosti, njeno delo popolnoma ustavilo. Goriška livarna je v zadnjih časih izdelovala v prvi vrsti mehanične iz-

delke in strojne dele za ladijske motorje. Po ministrskih namerah se bo pa preneslo izdelovanje teh strojev in motornih delov v podjetje Ansaldo v Genovi. Grozi torej nevarnost, da bodo ostale naše livarne brez dela.

Na to nevarnost so nekateri demokristijanski svetovavci opozorili goriškega župana v posebnem pozivu. Prosijo ga, naj prikaže ministrskemu predsedniku Moru ob bližnjem obisku, kakšne hude posledice bi imelo za goriško gospodarstvo zapostavljanje naših že tako skromnih tovarniških obratov.

LASTEN VODOVOD

Po predlogih mestnega vodovodnega podjetja bodo preusmerili Ločniški potok, na desnem soškem bregu pri kraju Mocchetta in znanem gostišču Fogolar. Tam bodo skopali štirinajst izvirov pitne vode, ki jo bodo očistili in razkužili v posebnih zbiralnikih. S črpalkami jo bodo potiskali v ogromen zbiralnik štirih tisočev kubičnih metrov na Kalvariji. Ta zbiralnik bo služil za rezervo ob urah največje vodne uporabe. Druge cevi bodo pa napeljali v poseben zbiralnik vrh Grada in odtod po vodovodnem omrežju v hiše.

Prva dela na soškem bregu za vrtanje studencev so se že začela. Trajalo pa bo več časa, najmanj dve leti, preden bo prišla iz pip domača voda. In še to, dostavljajo načrtovavci, če bo šlo vse po srčci.

SESTANEK KNJIŽNICARJEV

Prejšnji teden so se zbrali v Kopru slovenski knjižničarji k svojemu zborovanju. V okviru sestanka je tudi razstava primorskega tiska med dvema vojnama. Po končanih zborovanjih so slovenski knjižničarji obiskali tudi Trst in Gorico.

K nam so se pripeljali v soboto dopoldne, vseh je bilo nekaj nad sto. Obiskali so državno knjižnico, katero jim je prijazno razkazal ravnatelj Manzini. Bibliotekarji so si ogledali tudi Tominčevo razstavo in goriški grad. Iz Gorice so se odpeljali še v Doberdob, kjer jih je sprejel župan Jarc in jim pokazal občinsko knjižnico.

V taki naglici si seveda niso mogli sosedni bibliotekarji ogledati ali pozvedeti, kako delujejo druge naše knjižnice v mestu in sosednih vaseh. Preveč dobre slike bi pač, žal, ne zajeli.

TOMINČEVA RAZSTAVA

Razstava goriškega slikarja Jožeta Tomina še vedno privlačuje številne obiskovavce iz vseh krajev. Menda še ni prestopilo veže Attemsove palače v tako kratkem času tolikšno število ljubiteljev lepe umetnosti.

Do prejšnjega tedna si je ogledalo umetniško razstavo nad štiritisooč oseb. Največ jih je bilo iz Trsta, precej manj iz Gorice in okolice. Po začetku šolskega leta pa računajo prireditelji, da se bo število obiskovavcev podvojilo. Dijaki višjih šol bi si morali vsi ogledati mojstrovine svojega rojaka.

Vedno več je tudi umetnostnih ocen te razstave, ki je zbudila res veliko zanimanje zaradi visoke umetniške ravni in okusne uredbe. Razstava bo odprta še do konca tega meseca.

Iz Goriške

Sovodnje:

OKOLI HRBTA

Sovodnje so že industrijski kraj, a vendar kaže, da smo še precej Bogu za hrbtom; vsaj kar se tiče prometnih zvez z mestom. Po novem zimskem urniku je spremenila mestna avtobusna proga smer do Sovodenj.

Pred spremembo na progah si se peljal v Sovodnje skozi Standrež, kar je bilo najbolj pametno in najkrajše. Po novem so pa povezali to progo s smerjo do bolnišnic ob šempeterskem mejnem prehodu in z novimi naseljem svete Ane ob Tržaški cesti. Zdaj se morajo domačini in številni dijaki voziti iz Sovodenj skozi Gabrje skoro do Vrtojbe, od tu k Sveti Ani, potem do bolnišnic in nato šele po ovinkih do Travnika. Za izletnike in kake upokojence je tako krožno potovanje kar kratkočasno. Vse drugače je pa za tiste, ki se peljejo po nujnih opravkih. Skoro bi prišli prej peš v mesto, kakor po taki krožni vožnji.

Kazalo bi torej, da poskrbi občinska uprava, zlasti ob preureditvi avtobusnega podjetja, za boljšo uredbo voženj in ustrežnejšo ljudskim potrebam.

Podgora:

NA ŠIBKIH MOSTNICAH

Pri nas je še to in ono na šibkih mostnicah. V prvi vrsti seveda naša že preslavna »pašarella« čez Sočo. Dobljene so že postavke za njeno popravo, 28 milijonov in pol lir. Kazalo je, da bo prehod čez Sočo kmalu omogočen.

Zdaj bo pa prišlo še nekaj drugega vmes. Goriška občina ima namreč v načrtu nov vodovod in napeljavo cevi z zbiralnika na Kalvariji preko reke. Te cevi bodo pa položene ob mostiču. Vodovodna napeljava in poprava mostiča bosta prišla v zvezo. Dela za goriški vodovod in polaganje novih cevi se bodo pa zavlekla do leta 1968. Ali bomo morali torej čakati še dve leti, da bo tudi prehod iz Podgore v Stražice šele tedaj odprt? Upamo, da ne!

Pa še neka druga zadeva, ki je v načrtu, se nam ne zdi na dovolj trdnih nogah. Govori se o nekem mladinskem krožku, ki naj bi poglobljaj verska in moralna vprašanja na podlagi novih koncilskih smernic. Do tu je vse prav in se nam zdi celó potreben tak mladinski krožek v sedanjih časih. Nikakor pa ni prav in je tudi proti koncilskemu duhu, če bi se imela predavanja in razgovori v takem krožku samo v enem jeziku. Za italijansko mladino naj bodo v italijanskem jeziku, za slovensko pa v njenem materinskem. Menimo, da je to vsakomur jasno in da je še najmanj poklican kak versko-vzgojni krožek, da bi služil hote ali nehote za potujčevalnico.

ŠOLSKO OBVESTILO

Goriško šolsko skrbništvo obvešča vse prizadete profesorje, da je izšel v dodatku Uradnega lista (Gazzetta Ufficiale) z dne 27. septembra 1966 ministrski odlok o prehodu usposobljenih profesorjev v stalež enotnih srednjih šol na podlagi zakona z dne 25. julija 1966, št. 603.

Uradni list je na vpogled na šolskem skrbništvu.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Prodor v aktualnost

So ljudje, ki radi kritizirajo revijo »Mladika«, češ da je premalo zanimiva in premalo kvalitetna. Toda najbolj jo kritizirajo tisti, ki je ne berejo, tako da dejansko sploh ne vedo, kaj je v njej. In med najostrejšimi kritiki so tisti, ki znajo pisati, pa nikoli ne napišejo ničesar za »Mladiko« — ali iz nadutosti, ker se jim zdi, da bi se »ponizali«, če bi kaj objavili v edini ljudski in družinski reviji, ki jo imamo na Tržaškem (ker »Most« je pač namenjen bolj intelektualnim in visokošolskim krogom), ali pa morda tudi zato ne, ker prispevkov seveda ne more plačevati. Dejstvo pa je, da je »Mladika« glede na razmere, v katerih izhaja, in na težave s katerimi se mora boriti, revija, ki zasluži vso podporo in tudi priznanje ne le zato, ker vztraja že deseto leto, ampak tudi zaradi svoje kvalitete.

V teku teh desetih let je izšlo v »Mladiki« že veliko kvalitetnega leposlovja: pesmi, novel in tudi daljših pripovednih tekstov, pa tudi esejev, razprav, člankov, kritik in drugega. Iz kroga njenih sodelavcev je izšlo že več pesnikov in pisateljev, ki so se uveljavili tudi že drugje: marsikdaj je »Mladika« tudi že objavila stvari, ki so razbijale stare sheme in podirale pregrade, stvari, ki bi bile spadale v kulturne revije »na visoki ravni«. Ravno v tem je bila ena njenih šibkosti, da namreč ni bila vedno ubrana na isti ljudski ton. Toda tega si ni mogla privoščiti, ker je pač hotela in želela ustreči vsem potrebam in vsem okusom, glede na to, da je bila dolgo edina slovenska revija v tukajšnjem zamejstvu. Specializirane »ljudske« in »družinske revije« pa lahko izhajajo le tam, kjer je tudi drugih revij dovolj. Zato je tudi jalovo neprestano primerjanje z nekdanjo celjsko »Mladiko«, ki je lahko rastla iz vse bogatejše prsti in poganjala v veliko ugodnejši klimi.

NAJDEN NAJDALJSI ETRUSKANSKI NAPIS

V kraju Punta della Vipera med Civitavecchio in Santo Marinello so našli med razvalinami nekoga majhnega etruskano-rimljanskega templja svinčeno ploščo z najdaljšim napisom v etruskanskem jeziku, kar so jih sploh kdaj odkrili. Napis ima 72 besed.

Po mnenju strokovnjakov gre za posvetilo kakega momarja, ker so nekdanj tam živeli etruskanski mornarji, ki so imeli navado nositi darove v tempel. Učenjaki so že začeli preučevati napis, da bi ga razvozlati. Toda kot znano, se doslej še nikomu ni posrečilo, da bi razkril skrivnost etruskanskega jezika. Morda se bo to zdaj posrečilo profesorju Massimu Pallotinu, ki velja za enega najboljših etruskologov.

Varujmo lepoto svojega jezika!

Slovenski tisk in radijske postaje (tudi Trs A) so — verjetno pod vplivom srbohrvaščine, ali enostavno zato, ker znajo časniki preslabo slovensko — popolnoma opustile celo vrsto slovenskih besed in jih nadomestile s tujkami. Tako npr. določen tisk in radijske postaje sploh ne poznajo več besede pristanišče ali pristan, ampak uporabljajo samo še srbohrvaško besedo »luka« — luka Koper, tržaška luka itd. Res, da Slovenski pravopis dopušča tudi to besedo, toda to pomeni nedvomno nekak kompromis, za katerega se uredniki gotovo niso določili z lahkim srcem, kakor ne za »novinarja«, ki so ga proglasili za enakovrednega s časnikarjem. Čudno, da niso proglasili tudi »novin« za enakovredne s časnikom ali časopisom.

Beseda, ki so jo časniki popolnoma pozabili, je tudi »občni zbor« in »zbor« sploh. Zdaj poznajo le še »letno skupščino« namesto občnega zbora. Tudi glavni zbor Združenih narodov jim je le še Generalna skupščina. Seveda je tudi ta izraz srbohrvaški. Uvedel ga je v slovensko časopisje v Jugoslaviji Tanjug, k objavlja svoje novice samo v srbohrvaščini, pa so mnogi časniki ali premalo izobraženi ali preleni, da bi razpravljali v pravilno slovensko. Proti izrazu »skupščina« bi ne imeli ničesar, če bi Slovenci ne imeli isti pojem lepega izraza »zbor«. Ze davno pred prvo svetovno

Pred kratkim je izšla letošnja številka »Mladike«. In da ni odtujena naši stvarnosti, našemu dogajanju, dokazuje spet cela vrsta prispevkov. Kot edina se je spomnila v uvodnem članku dvajsetletnice Radia Trst A, ki bi bila šla sicer neopazno mimo. Kot edina tudi redno prinaša kritična poročila o slovenskih radijskih oddajah.

Njeno aktualnost dokazuje tudi ostala vsebina, saj najdemo v njej članke o letošnjem taboru slovenske katoliške mladine na Repentabru (z mnogimi fotografijami), o nedavni smrti nadškofa J. Srebrnič, o slovenskem duhovniku po koncilu, o novi liturgiji, o počitniških kolonijah naših otrok, o demografskih strukturah v svetu, o pravem športu in športniku, o Lin Piaoju in podivjani »kulturni revoluciji« na Kitajskem, o pluralizmu, o zgodovini slovenskega šolstva na Tržaškem, o vprašanju lepega jezika in lepkih, o narodnostno mešanih zakonih, o odnosu semeniščnikov do ženskega spola, o renegatih po naših vaseh, ki skrivajo svoje renegadstvo in sebičnost za »internacionalizem«, o slovenskem katoliškem izobražencu in sodobni kulturi, o študijskih dnevih v Dragi, o novih knjigah itd. Poleg tega najdemo tudi v tej številki kvalitetno leposlovje, humor in odgovore na vprašanja bralcev.

To je resničen prodor v našo in svetovno aktualnost, h kateremu lahko »Mladiki« čestitamo in ji želimo, da bi vztrajala v tem zagonu in prodirala vedno globlje v problematiko sveta, v katerem živimo, in našega okolja.

Slovensko slikarstvo

Cankarjeva založba v Ljubljani bo izdala pregled celotnega slovenskega slikarstva od srednjega veka do danes v eni sami zajetni knjigi, ki bo imela naslov »SLOVENSKO SLIKARSTVO«. Cankarjeva založba je zaupala to delo najboljšim strokovnjakom, umetnostnim zgodovinarjem, ki odlično poznajo slovensko slikarstvo. Po posvetovanju s strokovnjaki za posamezne dobe je določil uredniški odbor, ki so ga sestavljali slikar Marij Pregelj in umetnostni zgodovinarke Spelca Copič in Melita Stelè-Možina, izbor reproduciranih slik. Studijo o razvoju slovenskega slikarstva je napisala Spelca Copič, leksikalne podatke je zbrala in uredila Melita Stelè-Možina, tehnična dela pa je vodil in oskrbel tudi opremo Karel Hrovatin.

V 700-letnem razvoju so ustvarili slovenski slikarji — znani in neznani — velikansko umetnostno dediščino, ki jo Slovenci še mnogo pre slabo poznajo. Sestavljajo jo srednjeveške freske, tabelno in knjižno slikarstvo, barok, klasicizem

in romantika ter realizem v 19. stoletju, impresi-onizem in moderne struje. Stare freske so raztresene po vsej Sloveniji in tudi zunaj nje. Prav tako oltarne slike. Mnogokaj je tudi nedostopno, ker je shranjeno v zasebnih zbirkah. To je eden izmed razlogov, da dragoceno slikarsko dediščino in pričevanje o zgodovinskem in kulturnem obstoju slovenskega naroda premalo poznamo, kot poudarja založba v svojem prospektu.

RAZSTAVI PICASSOVH DEL

V Galerijah »Bora« in »Torbandena« so odprli 8. oktobra razstavi, ki prikazujeta dela Pabla Picassa. Razstavljene so oljnate slike, litografije, terakote, linografije, grafike, keramike, ujedanke in risbe. Dve oljnati sliki: »Slikar in njegov model« in »Golobi« bosta prvič razstavljena v Italiji.

S to razstavo hočeta tržaški galeriji počastiti 85. rojstni dan Pabla Picassa. Razstavi bosta odprti do 27. oktobra.

RAZSTAVA AVGUSTA ČERNIGOJA

V občinski razstavnici galeriji so odprli v terek samostojno razstavo slikarja Avgusta Černigoja. Razstava prikazuje njegova nova dela abstraktne smeri in tehnično dovršene izdelave.

V galeriji Rossoni pa razstavlja svoje morske motive tržaški slikar Grubissa.

KNJIGA O TRUBARJU V NEMŠCINI

Münchenska založba »Südwesteuropa Verlagsgesellschaft« je natisnila monografijo dr. Mirka Rupla o Trubarju pod naslovom »Primus Truber — Leben und werk des slowenischen Reformators« — to je: Življenje in delo slovenskega reformatorja.

Za nemški prevod je poskrbel znani zgodovinar Balduin Saria, ki je nemško izdajo nekoliko priredil in skrajšal. Izpuščeno je tisto, kar bi nemškega bralca ne utegnlo zanimati. Nekaj malih sprememb je tudi v ortografiji, v glavnem pa je prevedena monografija ostala zvesta zamislim in navajanjem pokojnega dr. Rupla. Nemška monografija je okusno opremljena.

Taka izdaja pomeni lepo afirmacijo slovenskega znanstvenega dela na tujem knjižnem trgu.

PROTIVERSKI MUZEJI V SZ

Sovjetska revija »Znanost in vera« je razložila svojim bralcem, kako je treba paziti na verske spomenike, ikone in cerkve. »Naše občudovanje ne velja njihovemu verskemu pomenu, ampak sposobnosti in talentu njihovih graditeljev in slikarjev« — piše omenjena revija. »Tako je treba gledati tudi na Kremelj, ki je bil svoj čas verski center ruske države, kot na velikanski protiverski muzej in to z očmi ateista.«

Kar pa zadeva ikone, izražajo po razlagi revije »Znanost in vera« veličino človeških idej in čustev, ne pa verske motive.

Iz kulturnega življenja

Mednarodni filmski festival v San Franciscu v Združenih državah se bo začel 20. oktobra in bo trajal deset dni.

Operna sezona v Trstu se bo začela 9. novembra z Verdijevo opero »Attila«. Dirigiral jo bo Oliviero De Fabrittis, glavno vlogo pa bo pel Boris Kristoff.

Za novega rektorja papežev univerze Gregoriana je bil imenovan jezuitski pater »Hervé Carrier«. Pater Carrier je doma iz Kanade in je star 45 let. Na glasu je kot strokovnjak za sociologijo.

V Berlinu gradijo pri obnovi v vojni zelo porušene mesta tudi veliko novih cerkv. Samo v zadnjem desetletju so zgradili 57 cerkvenih stavb.

Ker poteče 13. februarja leta 1967 sto let od prve izvedbe valčka »Ob lepi modri Donavi«, je avstrijska vlada proglasila leto 1967 za »leto Johanna Straussa«.

Dunajska Državna opera je te dni naznanila svoj program za letošnjo sezono. Začela jo bo 16. oktobra z uprizoritvijo Offenbachove opere »Hofmannove pripovedke«.

GOSPODARSTVO

ZDA zopet širijo žitorejo

Znano je, da so po l. 1950 začele Združene države krčiti površino, določeno za sejanje žit, zlasti pšenice, in da so nekaj let kmetovalci celo dobivali nagrade, če pšenice niso sejali. Tako so dosegli, da je bilo v ZDA par let samo 21 milj. ha posejanih z zimsko, mehko pšenico, a so se kljub temu zaloge kopičile.

V zadnjih treh letih pa so se razmere zelo spremenile, največ zaradi velikih nakupov krušnega žita s strani komunistično vladanih držav — Kitajske, Rusije, Poljske, Vzhodne Nemčije in tudi Jugoslavije, pa tudi zaradi tega, ker ZDA podpirajo države, kjer vlada lakota, v prvi vrsti Indijo in Pakistan, ter še kopico drugih zlasti afriških držav. Zato je letos vlada ZDA izdala navodilo, naj se površina za sejanje pšenice še poveča naprej za 3,1 milj. ha, pozneje pa še za 3,6 milijone, skupaj torej za 6,7 milj. ha. Celotna površina pod pšenico bo dosegla 27,7 milj. ha. Za primer navajamo, da se v Italiji zasejejo letno okoli 4,2 milj. ha zemlje s pšenico.

PRIDELOVANJE ČEBULE V PROVINCI PARMA

V provinci Parma je glavni pridelek pšenica, sledijo paradižniki, zlasti za konzerviranje, na tretje mesto pa se je sedaj povzpela čebula. Lani so posadili s čebulo 1.700 ha in pridelali na njih 495.300 stotov čebule, s hektarskim donosom 291 stotov. Pretežno sejejo domačo sorto »Dorata vera Parma«, zlato-rumene barve, okrogle oblike, a zgoraj in spodaj malo potlačene, meso je belo, odličnega okusa. Sejejo pa tudi druge sorte in tudi drobno za pod kis.

Setev čebule se je zato uveljavila, ker ima v zadnjih letih zelo zadovoljivo ceno, ki na debelo presega 4.000 lir za stot, tako da iztržijo za hektarski pridelek od enega do 1,2 milijonov lir.

Seveda imajo v Parmii na splošno zelo dobro zemljo.

Gomoljike imajo visoko ceno

Gomoljike (tartufi) so gobe, ki se razvijajo pod zemljo na gnijočih ali razpadajočih koreninah mnogovrstnih dreves, zlasti hrastov in topolov. Za iskanje uporabljajo prašiče, zlasti pa pse. Kljub temu, da so gomolji globoko v zemlji, čutijo prašiči in posebna psi njih duh (ali smrad) in začnejo tam grebsti. Neredko pa se zgodi, da prašič pririje do gomolja, ga najde in — požre, ker mu gre zelo v slast. Psi navadno ne grebejo do gomolja, temveč samo kažejo, kje je.

Gomoljike imajo mnogo prijateljev, posebno veliko jih je v Piemontu v provincih Asti in Cuneo, zlasti pa v Franciji, ki uvaža gomoljike od povsod, kjer jih more dobiti.

Sta dve vrsti gomoljik: črne in bele. Črne prodajo v Asti po 1.200 lir za 100 gramov, bele pa po 3.000 lir. Prav lepe gomolje plačajo še znatno dražje.

V naših krajih ni bilo zanimanja za go-

Seveda skušajo v ZDA zvišati tudi hektarski donos, zato ne štedijo z umetnimi gnojili. V ZDA veljajo v kmetijstvu tako visoke plače, da za plačo enournega dela lahko kupiš 5,67 kg kruha, dočim si ga pred 5 leti lahko kupil 5 kg.

JEDLI BOMO UMETNE ZREZKE

Skupini ameriških znanstvenikov se je posrečilo izdelati na osnovi proteinov, pridobljenih iz soje, snov, ki ima, če ji dodamo primerno barvo in vonj, vse značilnosti mesa. Ena vrsta teh izdelkov v obliki prekajene svinine, popolnoma sintetične, je že v prodaji v nekaterih ameriških veleblagovnicah.

Znanstveniki trdijo, da lahko izdelajo vsakovrstne oblike sintetičnega mesa, kuretino, svinino, gnjat ali umetne zrezke in da so vsi ti sintetični izdelki prav tako hranljivi in prijetni za okus kot pravo meso.

Proizvodnja mleka se veča

Na svetu je 21 držav s pomembno proizvodnjo mleka. V zadnjem desetletju je v teh državah proizvodnja mleka zrastle za 310 milijonov stotov, za več, kot se je povečalo povpraševanje. Lansko leto (1965) se je celotna proizvodnja dvignila za 1,4%, v zahodnih državah pa za 2,8%. Pri tem pa je zanimivo, da se je proizvodnja mleka v ZDA in v Kanadi občutno znižala.

Za moderno mlakarsko tehniko je značilna visoka proizvodnja posnetega mleka v prahu, ki je dosegla na vsem svetu 20 milijonov stotov. V tovarnah za posneto mleko v prahu izvečejo iz svežega mleka najprej z uporabo velikih posnemalnikov tolščo, ker je s tem odstranjena najdragocejša snov, katero se lahko proda, predstavlja ostalo posneto mleko nizko lastno ceno. Temu mleku odvzamejo glavno vlogo v mo-

Kmetijstvo v Angliji

Angleška vlada skrbi, da ne bi prišlo do prevelike razlike v dohodkih med delavci in nastavljenici ter kmetovalci. Tako izravnaje plač je mogoče samo z znatnim podpiranjem kmetijstva doma v Angliji, ker drugače bi kmetijski pridelki iz Commonwealtha zadušili domače kmetijstvo. Za tekoče gospodarsko leto 1966-67 so za kmetijstvo predvideni prispevki v znesku 265 milijonov šterlingov, to je 475 milijard lir. Ti državni prispevki so za 8% višji kot v prejšnjem gospodarskem letu 1965-66. Zlasti visoka poraba je določena za ohranitev zajamčene cene govedine in mleka. Pričakujejo, da se bo potrošnja mesa dvignila, zato ne bo potreben tolikšen uvoz mesa, predvsem ne iz Argentine, s katero so nastala nekatera nesoglasja.

Angleško kmetijstvo je tehnično zelo razvito in napredno. Hektarski donos pšenice znaša povprečno skoraj 50 stotov, to je malo manj kot so rekordni donosi v mnogih državah. Isto sliko nudi pridelovanje krompirja, sladkorne pese, povrtnine, pa tudi sadjarstvo. Seveda pa je visoka tudi uporaba umetnih gnojil in drugih kmetijskih pripomočkov.

dernih velikih hlapilnikih, ki delajo pri znatno znižanem pritisku.

Z velikimi pasterizatorji odvzamejo zgoščenemu posnetemu mleku še ostalo odvečno vlago, tako dobijo prah posnetega mleka. V prahu so skoraj vse beljakovine in skoraj ves sladkor, vse soli in cela vrsta manj znanih snovi, ki se nahajajo v svežem mleku.

Prah posnetega mleka uporabljajo zlasti za napravo umetnega mleka. V ta namen premešajo med mlečni prah koristne vitamine, razne soli, maščobe in olja živalskega in rastlinskega izvora, gotove zdravilne in druge snovi ter seveda vodo. Tako sestavljeno umetno mleko je poceni, a za vzrejo telet vsaj enakovredno svežemu-seveda če je pravilno pripravljeno.

Rekord s pšenico v Ferrari

V provinci Ferrara so letos s pšenico dosegli izreden rekord. Zasejanih je bilo 45.000 ha, pridelali pa so 2.025.000 stotov pšenice, tako da so dosegli izredno visok hektarski donos 45 stotov, kar spada gotovo med izredne svetovne poljedelske rekorde. Na majhnih površinah in v izrednih razmerah je bil na svetu dosežen sicer še mnogo višji hektarski donos, a ta je bil dosežen na celih 45.000 hektarih.

Pri nas zaenkrat niso možni tako visoki pridelki, ker so pri nas že tla oblikovno drugačna in niso tako ravna kot v Ferrari, poleg tega pri nas zemlja ni tako rodovitna. V provinci Ferrara je namreč vsa zemlja naplavljena po rekah, ki so prinesle najboljšo zemljo z Alp, kamenje in pesek pa so vode že prej odložile.

A tak rekord je bil možen tudi zaradi pravičnega obdelovanja, obilnega gnojenja in odgovarjajočega pšeničnega semena ter ugodnega vremena.

moljike vse do prihoda Italije. Tedaj pa so nekateri strokovnjaki računali, da bi morale biti gomoljike tudi pri nas, in so pripeljali svoje izvežbane pse, ki so tu in tam odkrili gomoljike, največ v Istri in v gozdih ob reki Mirni, pa tudi na Notranjskem. Mogoče so tudi drugod, a vse ozemlje še ni bilo preiskano. Psi, ki odkrivajo gomoljike, so izredno dragi in izpod pol milijona lir se prav težko dobi sposobnega psa.

Gomoljike so znane po tem, da povzročajo dražilnost.

FRANCIJA UVAŽA KONJSKO MESO

Francija izvažata klavna goveda in tudi ovce, uvažata pa meso konj, oslov in mežgov ter klavne konje. Slednje uvažata samo iz držav Evropske gospodarske skupnosti, ZDA, Kanade in Jugoslavije, meso pa iz vseh držav sveta.

Spomini iz prve svetovne vojne

■■■ 20 ■■■ BRUSILOVA OFENZIVA SPOMLADI 1916 ■■■■ Luž. J. R. ■■■■

Kmalu nato je prišel vratar, se vsedel, si pripravil kozarec čaja in mi dal razumeti, naj napravim tudi jaz tako. Takrat sem že znal pripraviti: v kozarec zlijesh najprej malo zgoščenega čaja iz posodice, ki čepi na dimniku oziroma izpuhu samovara, nato spusti skozi pipico iz samovara v kozarec toliko vrele vode, kot je hočeš. Če si praktičen ali hočeš štediti s sladkorjem, odgrizneš košček sladkorne kocke, ga držiš med zobmi in precejaš skozenj čaj. Vratar je pil tako, jaz pa še vedno po naše, da sem sladkor raztopil v kozarcu.

Nato mi je vratar namignil, naj grem z njim. Peljal me je na vrt oziroma v park. Pot z ulice do hiše »zemstva« je bila očičena in s peskom posuta, vrtnice in cvetni grmiči tudi oskrbovani, a le na širino kakšnih 10 m na levo in desno. V ostalem parku pa so bile poti samo naznačene, ker so bile tako prerasle s travo. Ni bilo posebnega užitka od lepote parka, vendar je bilo čisto prijetno čutiti se skoraj svobodnega sredi božje narave. Na vzhodni strani parka, blizu poslopja zemstva je bila utica, ki je bila prekrita s cvetovi treh podivjanih, različnih klematisov-srobotnic. Tam sva se vsedla. Oba sva poskušala kaj govoriti, pa se ni odprlo.

Močno me je zanimalo, kako je na fronti, kako daleč so Rusi že prodrli in če bo Madžare in Nemce kmalu vrag vzel. A kako naj to zvem? Od ruskih časopisov se takrat nisem mogel spomniti na nobenega. Zadovoljil bi me pa bil vsak časopis. Skušal

bom to dopovedati vratarju, sem si mislil in začel: »Jest časopis, žurnal, gazeta?« Pri zadnji besedi je postal pozoren in ponovil besedo »gazeta«. Imenovat sem »Novoe Vremja«, on pa je rekel: Gazeta »Novoe Vremja« njet, jest »gazeta Odeskija novosti«.

»Odeskija novosti jest«. Tu sem pokazal s prstom nanj. On pa je rekel: »Njet u menja, u Ivana Sergejeviča.«

Več nisem razumel. Kdo je »Ivan Sergejevič«. Mogoče se tako kliče uradnik, ki ima časopis. Slišati je bilo neke stopinje in vratar je rekel »Vot Ivan Sergejevič!« Šla sva proti vhodu v »zemstvo«, kjer smo se srečali.

»Njet Nikolaja Stepanoviča. Pridjot zavrita.« je rekel Ivan Sergejevič. Vratar mu je nekaj govoril in razumel sem le toliko, da govorita o časniku. Ko smo prišli v uradnikovo sobo, mi je pondil stol, potem pa iz miznega predala privlekel časnik in ga razprostrl po mizi. Medtem ko sta se pogovarjala, najbrž o moji večerji in kje bom spal, sem nekoliko pregledal časopis. Prvič sem imel v rokah ruski časopis, a sem kmalu našel, kar sem iskal. Črkoval sem vse debelo tiskane naslove na prvi strani in tako sem našel rusko, francosko in italijansko uradno vojno poročilo. V poročilih sem iskal samo z veliko črko začete besede, ki so označevale mesta in reke. V ruskem poročilu je stalo nekaj o reki Prut in o mestih Ko-

lomija in Stanislavov, vse troje sem poznal. Niso daleč prišli Rusi, ujetnikov pa je bilo že čez 350.000. V italijanskem poročilu je pisalo o Doberdöbu, Oslavju in Sabotinu. Torej položaj nespremenjen. S francoske fronte so bila omenjena imena Verdun, Somme in Ypres. Tudi tu položaj nespremenjen. — A od kedaj je ta list? Črkoval sem: Odessa, voskresenjeje 5. juna 1916. Kaj pa je to? Voskresenjeje je nedelja, a 5. junija. Sicer res nisem vedel, kakšen dan je bil in katerega smo bili, a prav gotovo je bilo, da sem bil ujet v soboto 10. junija. Takrat se mi je odprlo v možganih in sem se spomnil, da imajo pravoslavni drugačen koledar kot mi in da so 13 dni za nami. Če tu piše 5. juna, mora biti to po našem koledarju 18. junij. In 18. junija je bila res nedelja. In katerega smo danes? Kakšen dan je danes? Kako boš pa to izračunal, če pa ne veš, koliko dni si bil na vlakcu iz Large do Darnice, sem pomislil. Se bo že razjasnilo, počakajmo, časa je dovolj na razpolago. Saj ni važno, da vem, katerega meseca smo in kateri dan v tednu. Moja radovednost, kako je na frontah, je bila nasičena najmanj za teden dni. A bom le moral priti do časopisov, da se vsaj brati naučim, da me ne bo kdo smatral za napol analfabeta.

Za tisti dan ne več pričakovani Nikolaj Stepanovič pa je le prišel. Vratar ga je zagledal že pri vhodu iz ulice na pot k zemstvu. Pogledal sem ga: Prvi vtis ni bil ugoden, ker ni stopal z zravnanim hrbtom in z glavo pokonci. V veži smo ga pričakovali vsi trije in se nas je razveselil. »Zdravstvuj-te«!

(Dalje)

Pokristjanjenje Slovencev

(Nadaljevanje s 3. strani)

splošno malo, vsaj ne toliko, da bi bile potrebne smučiči, je pač mogoče sklepati, da so prinesli znanje o njih s seboj iz južne Skandinavije. To pa je eden izmed dokazov, da so tudi sami prišli iz južne Skandinavije. Možno pa je tudi, da se je v Sloveniji ohranil še pradavni, prvotni skandinavski izraz za smučiči, ki je na Norveškem samem najbrž že davno prišel iz rabe, če ni sploh popolnoma pozabljen in danes neznan celo etnografom. Slovenija bo morda že v kratkem postala zlata jama za skandinavske etnografe in etnologe in to morda še iz drugih razlogov, kot bomo videli.

Tudi že ime samo — Solvende, iz tega pa Solvender ali Solvendte — kaže bolj na to, da je moralo živeti slovensko ljudstvo prvotno nekje v južni Skandinaviji. To ime nam postane namreč čisto razumljivo le glede na tisto zemljepisno in narodnopisno področje. Na južnem delu Jütlandskega polotoka so živela namreč prej in pozneje, najbrž pa tudi istočasno še druga ljudstva skandinavskega izvora, ki bi bila morala torej z enako upravičenostjo nositi ime Solvendte, npr. Jüti, Cimbri ali Angli, vendar pa se to ni zgodilo. To pomeni, da so morali Slovenci dobiti to ime v nekem drugem zemljepisnem okolju. To pa se je moglo zgoditi samo v južni Norveški.

Tam je dobilo ljudstvo, ki je živelo na jugu, ime Solvendte ali Solvender (ali Solvendar), po besedi solvende (proti soncu), v nasprotju s prebivavstvom, morda že izobli-

kovanim v posebno ljudstvo, ki je živelo bolj na severu in je zato dobilo po besedi nordvende ime Nordvender ali Nordvendte, pridevniško Nordvendske, kar se je pozneje skrčilo v Norske (Norvežani). Ljudstvo n vzhodu od Slovencev in Norvežanov pa je dobilo po besedi östvende (vzhod) ime Östvender; iz njega so se razvili Švedje. Vsako izmed teh treh imen ima smisel in pomen le v odnosu na drugi dve. Očitno je, da bi v primeru, da bi obstajali samo »severno« in »vzhodno« ljudstvo, manjkalo »južno« ljudstvo, glede na geografsko razporeditev. Ne manjka pa »zahodno« ljudstvo, kajti glede na geografsko lego Norveške v smeri severovzhod-jugozahod je očitno, da je »severno« ljudstvo tudi že »zahodno« in tako za posebno »zahodno« ljudstvo ni bilo prostora in ne potrebe po imenu.

Enako kot se je razvilo slovensko narodno ime iz besede solvende v Solvender — Solvendte — Solvendsk — Slovendsk — Slovensk, se je razvijalo tudi narodno ime Švedov iz östvende — Östvender — Östvendsk — Stvendsk — Svendsk — Svensk. Podobnost narodnih imen Slovencev in Švedov v pridevniški obliki Slovensk(i) in Svensk(a) je že od nekdanj opozarjala nase, vendar niti med Slovenci niti med Švedmi najbrž še nihče ni prišel na misel, da bi začel raziskavati, kako je prišlo do tega. Tega je bilo gotovo krivo to, da med Slovenci ni bilo dosti ljudi, ki bi bili znali nordijske jezike. Če pa jih je kdo znal, pa slučajno ni imel zgodovinske ali jezikoslovne nagajen. Za Švede pa velja seveda isto.

Narodno ime Danci je nastalo mnogo pozneje, že v času oblikovanja danske države proti koncu prvega tisočletja in sicer po velikem nasipu (delu), ki so ga zgradili prebivavci Jütlandije, da bi se obvarovali osvajanj z juga.

Zdi se nemogoče, da ne bi bilo zapustilo »solvendsko« ljudstvo s tako močno zavestjo svoje narodne individualnosti, ki je vso pot svoje poznejše selitve puščalo za seboj močno sled, v svoji prvotni domovini nobene sledi, ničesar, kar bi spominjalo nanj. Zato bi bilo treba pretresti ves fond južnoskandinavskih krajevni in ledinskih imen, pa tudi družinska imena, kolikor so se ohranila, in dialektološke posebnosti, da bi odkrili tako sled. Verjetno je namreč, da so se ohranili kaki izrazi, ki so pri Slovencih še danes živi, a so v južni Skandinaviji že izginili iz vsakdanjega in knjižnega jezika, še v živem narečju na kakem določenem področju, kot npr. ravno izraz smutt-ski ali pa značilni slovenski izraz pisker. Ta izraz je v starodavnem skandinavskem jeziku pomenil kamenito ognjišče. Sestavljen je namreč iz besed peis ((ognjišče na odprtem) in skär (čer, skala), torej ognjišče na skali ali kamenito ognjišče. Pozneje se je izraz prenesel na velik lonec, v katerem so kuhali na takem ognjišču za vso družino, in pomeni to še danes; po Slovenskem pravopisu tudi lonec za »svinjsko pičo. Tega izraza pač niso mogli Slovenci dobiti nikjer drugje kakor v svoji skandinavski domovini, in če se je ohranil pri Slovencih, se je morda ohranil tudi v kakšnem skandinavskem narečju.

(Dalje)

Razjasnitev med Vzhodom in Zahodom?

(Nadaljevanje s 3. strani)

več lepo število ozemelj z mongolskim prebivavstvom — dovolj vzroka, poleg dozdevnega »revizionizma« sovjetskih voditeljev — da se obrača bes mladim Kitajcem vedno bolj proti Rusom. Seveda ni nikjer rečeno, da bi se mongolskim ljudstvom, ki žive zdaj v mejah Sovjetske zveze, pod kitajsko oblastjo bolj godilo. Ravno obratno je pričakovati: da bi bili podvrženi najbolj brutalni asimilaciji in nasilju in morda bi to pomenilo celo njihov konec. Toda »rdečegardistom« niso pri srcu ta ljudstva. V akcijo jih sili le želja po vojnih pustolovščinah in osvajanjih.

NEVARNOST ZA SOVJETSKO ZVEZO

Poleg tega pa tiči za vsem tem morda preračunan načrt Mao Tse Tunga in kitajskih vojaških voditeljev. Dobro vedo, da si ne morejo privoščiti vojne z Združenimi državami, ki bi morda uporabile, če bi se jim zdelo potrebno, tudi atomske bombe. Lahko pa si — po lastnem mnenju — privoščijo vojno s Sovjetsko zvezo, kajti ta je mnogo bolj ranljiva. Osrednjeazijska in sibirski ozemlja Sovjetske zveze so redko poseljena in še to v velikem delu po mongolskih ljudstvih. Pronicanje vanje bi bilo lahko, tudi brez pravega vojaškega preboja. Sovjetska zveza bi si ne mogla privoščiti dolgega gverilkega vojskovanja proti tem masam vdornikov, raztresenih po milijonih kvadratnih kilometrov in zaradi razpršenosti skoro neranljivih za navadno orožje. Zaradi svojih načel bi tudi ne mogla uporabiti proti Kitajski atomskih bomb, v navadni vojni pa bi ne mogla imeti nikakih realnih izgledov na zmago glede na ogromno maso kitajskega prebivavstva in obsežnost kitajskega ozemlja z njegovimi redkimi in slabimi cestami, širokimi rekami, povodnimi in gorami.

Ljudstvo pričakuje dejanj

(Nadaljevanje s 1. strani)

Na področju ladjedelništva, ki je odvisno od IRI-ja, imamo danes na Tržaškem naslednja podjetja: a) glavno ravnateljstvo CRDA (Združenih jadranskih ladjedelnic); b) ladjedelnico Sv. Marka, c) Tržaški arsenal in č) Tovarno strojev Sv. Andreja. Skupno je v teh podjetjih zaposlenih 5.500 delavcev in nameščencev. Po sklepih omenjenega medministrskega odbora bi torej prenehala dejavnost v Tovarni strojev, ladjedelnice Sv. Marka in Tržaški arsenal pa bi prenehali obratovati kot samostojni podjetji, ki bi bili združeni v novo podjetje, ki bi ne gradilo novih ladij, temveč le popravljalo poškodovane ladje.

Poročilo že omenjenega odbora trdi, da bo program za Trst izveden do leta 1970 in da med tem časom ne bo prišlo do »množičnih odpustov« delavcev. Poročilo dalje pripominja, da bodo pri namestitvah v novih industrijskih podjetjih imeli prednost delavci in nameščenci sedanjih podjetij z državo udeležbo.

Mislimo, da je glede na napovedano preureditev tržaškega ladjedelstva predvsem važno dvoje: 1. ali je zajamčena zaposlitev vseh delavcev in nameščencev obstoječih ladjedelstev in 2. kakšna perspektiva se nudi tistim 72 manjšim podjetjem

Sovjetska zveza čuti, da je nevarnost, ki ji grozi s strani Mao Tse Tungove Kitajske, realnejša, kakor nevarnost s strani Združenih držav, ki si v bistvu žele mirnega sožitja, in da se kitajska nevarnost vedno bolj stopnjuje ter postaja nekaj stalnega. Zato je razumljivo, da postajajo sovjetski voditelji kljub temu, da ne bi radi pokazali prevelike vneme ali celo strahu pred bližajočim se viharjem na Vzhodu, sprejemljivejši za spravljive predloge z Zahoda. Po drugi strani pa tudi ameriški državniki vedo, da je mnogo bolje imeti opravka s Sovjeti, kakor z duhovno tako oddaljenimi in za normalne razumske razloge skoraj nedostopnimi kitajskimi fanatiki, ki sanjajo kot nekdanj Hitler le o osvajanju in o nadvladi nad svetom.

Zato kljub vsemu možnost prijaznejših odnosov med sovjetskim in zahodnim svetom ni bila še nikoli tako blizu, kot je danes, s tem pa morda tudi rešitev nekaterih evropskih vprašanj.

Razstava o slovenski ljudski noši

V slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani so odprli pred kratkim razstavo »Slovenska kmečka noša v 19. stoletju in v prvi polovici 20. stoletja«. Ob tej priložnosti je bilo poudarjeno, da nekateri danes komercializirajo slovensko ljudsko tradicijo in zlasti slovensko ljudsko nošo. To tudi narobe imenujejo narodna noša, kakor da bi bil ves narod nosil kmečko nošo. To spominja na čase, ko je pomenilo kmetsko isto kakor slovensko, ali se je vsaj tako zdelo. V resnici bi se moralo reči ljudska noša. Ljudske noše pa so bile v Sloveniji dokaj pestre in zanimive, pa tudi bogate, o čemer dokumentarno pričča sedanja razstava.

s približno 2.800 delavci in nameščenci, ki so delali kot komplementarna podjetja za tržaško ladjedelno industrijo.

Toda če hočemo govoriti o resničnem ozdravljenju tržaškega gospodarstva, bi se morali tudi vprašati, ali bodo predvidene investicije, ki bi morale znašati — po pisani določenih listov — kakih 97 milijard lir, nudile zaposlitev ne samo vsem uslužbencem sedanjih ladjedelstev in vseh manjših komplementarnih podjetij, temveč ali bodo pripomogle, da se bodo ustanovila tudi nova delovna mesta. Prav glede tega izredno važnega vprašanja pa vzbuja poročilo medministrskega odbora velike dvome.

Tržaški predstavniki Kršč. demokracije, It. socialistične in socialdemokratske stranke zelo pozitivno ocenjujejo zadnje rimske ukrepe in jih proglašajo za zmago sredinsko-leve politike. Upamo in tudi hočemo verjeti, da ne gre za volilni maneuver in da se ti ljudje v polni meri zavedajo velike odgovornosti, ki jo s takimi izjavami in s takim rananjem prevzemajo nase. Zadnji dogodki v Trstu so namreč zgovorno pokazali, da se tržaško ljudstvo več ne zadovoljuje s samimi obljubami in visokodonečimi frazami, temveč pričakuje dajanj in konkretnih, otipljivih ukrepov.

SAMOMOR KITAJSKEGA PISATELJA

Kitajski pisatelj Lao Si, je kot poročila honkonški list »The Star«, napravil samomor. Zasedovan in nadlegovan po »rdečih gardistih« se je 69-letni pisatelj vrgel iz okna neke hiše v Pekingju.

Lao Si je študiral v Oxfordu in dolgo živel na Zahodu, na Kitajsko se je vrnil šele pred desetimi leti. Spisal je mnogo znanih esejev, povesti in romanov, med njimi tudi roman »Rikša-boy«, po katerem so na Japonskem posneli film, ki je bil nagrajen na festivalu v Cannesu.

AVTOMOBILSKA RAZSTAVA V PARIZU

V Parizu so včeraj odprli 53. mednarodno avtomobilsko razstavo. Sodeluje tisoč 350 razstavljalcev iz 20 držav, med drugim 13 podjetij iz Italije.

Novosti na razstavi je bolj malo. Na splošno gre za modele, ki so samo lepše izdelani ali pa imajo močnejše motorje.

Turinska avtomobilska tovarna razstavlja FIAT 124 ter FIAT 850 s pol avtomatično prestavo, ki je brez pedala za sklopko. S FIAT-om tekmuje zlasti družba Peugeot.

Ob tej priložnosti je bilo tudi opozorjeno v tisku, da ima slovenski etnografski muzej v Ljubljani pripravljeno za tisk bogato ilustrirano knjigo o slovenskih kmetijskih nošah. Take knjige Slovenci še nimamo. Kljub temu pa knjige ni mogoče izdati zaradi pomanjkanja denarnih sredstev.

Športni pregled

V mednarodnem tekmovanju za pokal državnih prvakov v nogometu se je uvrstil v 2. kolo milanski Inter, ki je v povratni tekmi v Moskvi dosegel sicer le neodločen izid proti moskovskemu Torpedu, a je v prvi tekmi v Milanu zmagal z 1:0.

Znani belgijski kolesar Rik Van Steenbergen se je umaknil iz aktivnega športnega življenja. Star je 42 let. Bil je trikrat svetovni prvak. V nedeljo je zadnjič nastopil na neki dirki.

Evropski klubski prvak v waterpolu je postal beograjski »Partizan«. Na drugem mestu je grški Ethnikos, na tretjem Dunaj.

V Ljubljani se je začel 13. t. m. evropski košarkarski turnir, na katerem nastopajo štiri ekipe: slovensko (Ljubljansko) moštvo »Olimpija« (jugosl. prvak), evropska reprezentanza, lanski jugosl. prvak »Zadar« in italijanski in evropski prvak Simmenthal iz Milana. Turnir se bo končal v nedeljo.

Svetovno znana češka športnika, zakonca Emil in Dana Zatopek, oba bivša svetovna prvaka in rekorderja, bosta najbrž posta trenerja dveh slovenskih atletskih klubov: ljubljanske Olimpije in kranjskega Triglava. Oba sta trenutno v Sloveniji, kjer se udeležujeta festivala športnih in turističnih filmov v Kranju. Emil je v razsodišču, Če bo njuna ponudba sprejeta, bi bila to seveda velika pridobitev za slovenski šport.

Dosedanjega trenerja italijanske državne nogometne reprezentanze Fabbrija bo najbrž zamenjal Tržačan Ferruccio Valcaroggi.

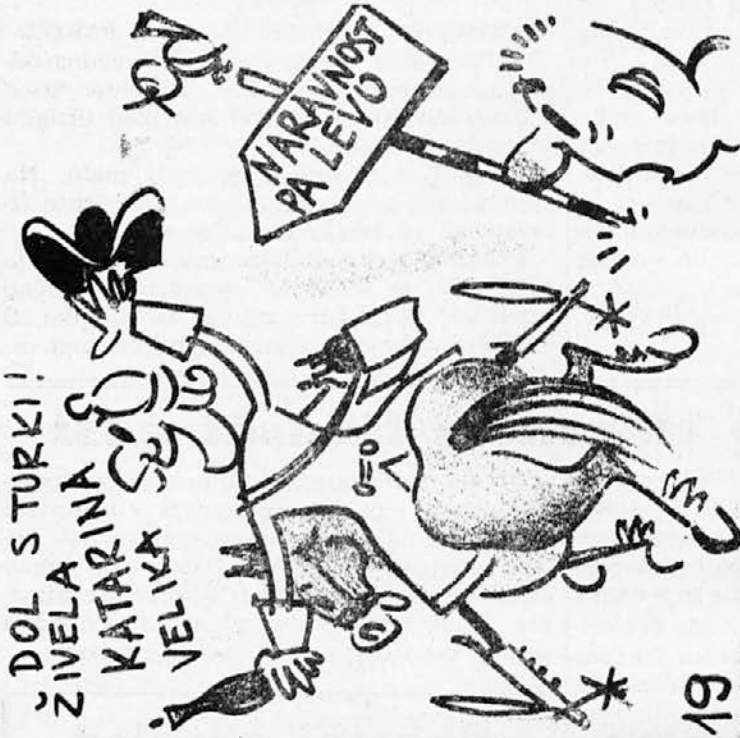
Na košarkarskem turnirju 9. slovenskih športnih iger v Trstu je prva ekipa »Barkovlje« premagala »Barkovlje B« z 111:14. Cankar A pa je z veliko težavo premagal Barkovlje B s 47:45.

Razveljavljena je nedavna košarkarska tekma med ljubljansko Olimpijo in beograjskim Partizanom, ker so izvajali Partizanovci pritisk na sodnika in zato sojenje ni bilo objektivno. Olimpiji se obeta, da bo letos spet državni prvak.

Lažnivi KLJUKEC

Besedilo
prevedla in priredila:
OLGA RATEJ

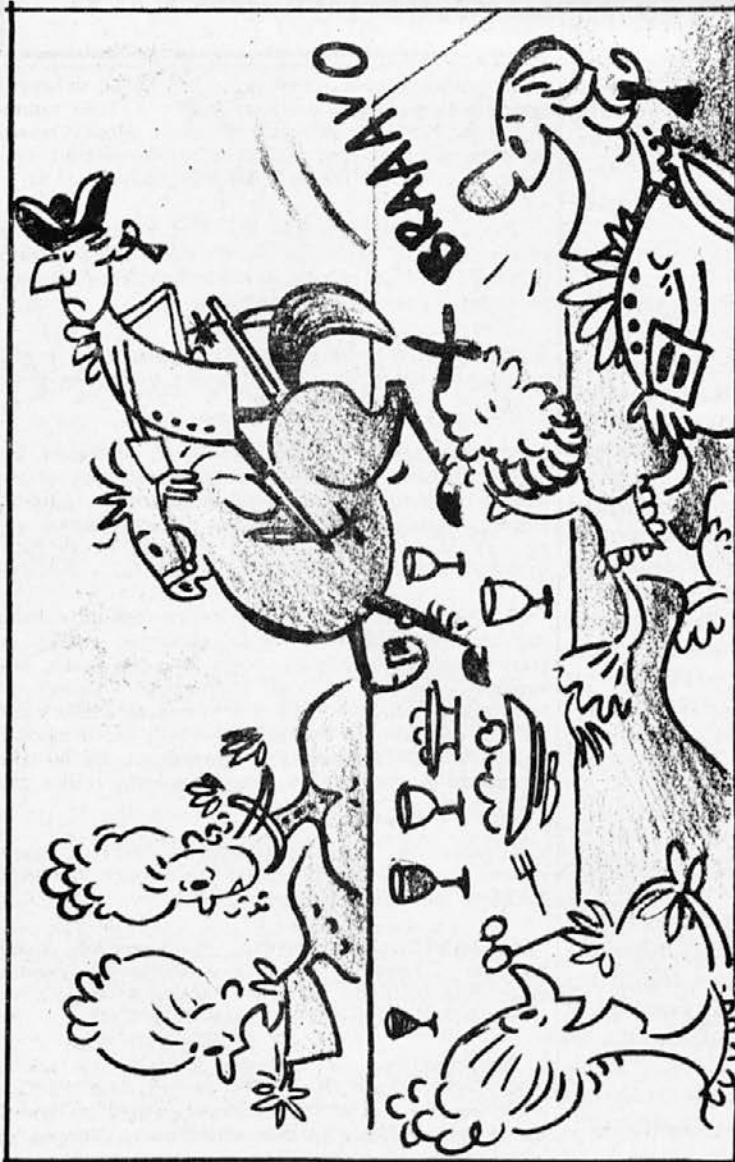
PO BÜRGERJU — RISE: BORUT PEČAR

19

V salonu sva se nekoliko sprehodila, počasi pa še v galopu, potem pa še izvedla nekaj uspešnih točk. Gospem je nastop silno ugajal. Moj res enkratni, na miš me je ubogal in ni razbil niti enega kroznika, niti ene skodelice, niti ene čaše. Vsi navzoči so bili navdušeni in grof me je vlijudno poprosil, naj sprejemem konjiča v dar in z njim pojezdim na vojsko proti Turkom, ki se je prav tedaj spet začela.

Menil sem, da je to dobro znamenje za boj, v kaetrem naj bi doživel svoj ognjeni krst. Tak konj, tako ubogljiv pa tako ljubezniv in ognjevito hkrati, tak konj bo pravišen tovariš. Ponesel bo pogumnega jezdeca skozi ogenj in dim, potem ga bo, ovenčanega s slavo in lovorum, spet pripeljal domov. Tako se je zgodilo.

19. Pogmal sem se torej konju na hrbet in ga tako presenetil, da se je ne le ustahop na mizo, kjer sva tudi popolnoma pomirili. Namah je bil krotak kot jagnje. Da bi gospem pokazal, kaj vse znam, sem konja prisilil, da je stopil skozi odprto

20

OSNUTEK ZA
SPOMENIK
HRABREMU
KLJUJKU

PRISPEVKE
POŠILJAJTE
NA SKLAD ZA
IZGRADNJO
SPOMENIKA
NA TEKOČI
RAČUN

12-34-56-78-9-10 (td)

20. Castna beseda, lepšega darila nisem mogel dobiti, kot je bil ta konj. Mnogo mi je pomenil v bitkah in mi pomagal, da sem dobil sloves velikega junaka in bojevnika. Rekel bi, da moj žrebec še malo ni zaostajal za slavnim Bukefalom, zvestim konjem Aleksandra Velikega.

Pa k stvarim: na vojsko proti Turkom sem šel, da bi se boril za slavo in čast ruskega orožja. Vojna se je za nas zmagovito končala. Res da je bila naporna, vendar pa slavna.

Ce sem pravičen, ne morem reči, da sem kaj posebno pripomogel k zmagi, vsi smo pač opravili svojo dolžnost. Toda četa pod mojim poveljstvom je pogosto dobivala naloge, za katere je bila potrebna dobrisna mera modrosti in poguma. Vse te uspehe, menim, lahko zatorej po pravici in resnici pripisemo na moj račun in na račun tovarišev, ki sem jih vodil od zmage do zmage. Na žalost pa se vse zmage v vojnah navadno pripisujejo kralju in kraljici, kar je zelo krivično. Bodimo odkriti, kralj in kraljica niti ne povohata smodnika, razen na vojaskih vajah, svoje čete pa vidita samo na paradah. Tisti, ki mu priznanje in slava pritičeta, torej vojak, zmeraj odide praznih rok. Tako je bilo in je.